

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΑΝΕΜΩΝ

Τῶν ἀρχαῖα ὀνόματα τῶν ἀνέμων εἶχανε διπλῆ προέλευση: Ἐσημαιναν α) τὴ διεύθυνση τοῦ ἀνέμου, τὸ μέρος ἀπ' ὅπου φυσᾷ, ὅπως *Βορέης* (σανσκρ. girih, σλαβ. goga = βουνό), αὐτὸς πού φυσάει ἀπ' τὰ βουνά, ὁ ψυχρὸς, *Ἀρκατίας*, αὐτὸς πού φυσάει ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Ἄρκτου δηλ. ὁ βοριᾶς, *Ἀπηνλιώτης*, πού φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, ὁ ἀνατολικός, *Δίψ*, πού φυσάει ἀπὸ τὴ Λιβύη, ὁ νότιος, *Θρακίας* ἢ *Θρασκίας*, πού φυσάει ἀπὸ τὴ Θράκη, ὁ Β.Α. (πρβλ. καὶ τὸ *Θρηῆσαι πνοαί* Σοφοκλ. Ἄντιγ. 589), *Ἑλλησποντίας* πού φυσάει ἀπὸ τὸν Ἑλλησποντο, ὁ Β.Α., *Καικίας*, πού φυσάει ἀπὸ τὸν αἰολικὸ ποταμὸ Κάϊκο, καὶ β) τὸ χαρακτηῖρα τοῦ ἀνέμου, ὅπως *Νότος* ὁ ὑγρὸς, *Εὖρος* ὁ καυστικός, *Ἀργέστης*, αὐτὸς πού φέρνει αἰθρία, γαλήνη (*Ἀργέστης Ζεφυρός*).

Τὸ ἴδιο καὶ τὰ νεώτερα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πανελλήνια ὀνόματα πού σώθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία παράδοση: *Βοριᾶς*, *Νότος* καὶ *Νοτιά*, *Δίβας*, *Θρακιᾶς*, σὲ κάθε τόπο δίνουν στοὺς ἀνέμους ἰδιαίτερα τοπικὰ ὀνόματα, σχετικὰ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ βουνοῦ, λίμνης, ποταμοῦ ἢ πόλης, ἀπ' ὅπου φυσοῦν. Ἔτσι στὴ Θεσσαλονίκη ὁ Β.Δ. ἄνεμος λέγεται *Βαρδάρης*,

γιατί φυσάει ἀπὸ τὸν ποταμὸν *Βαρδάρη* (Ἄξιό). Στὴν Καστοριά ὁ Β.Δ. λέγεται *Πρέσπας*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Πρέσπας, ὁ βοριάς λέγεται *Βίτσης*, γιατί φυσάει ἀπ' τὸ βουνὸ Βίτση, καὶ *Σιστοβινός*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωριοῦ Σίστοβο. Στὸ Σουφλί τῆς Δ. Θράκης ὁ ἀνατολικὸς λέγεται *Μαρίτσας*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ Μαρίτσα (Ἐβρου). Στὴν Ἰμβρο ὁ Β.Δ. λέγεται *Σαμοθράκιτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Σαμοθράκης καὶ εἶναι κατάφυτος ἀπὸ τὰ χιονισμένα ψηλά βουνά της. Στὴ Χίο ὁ Β.Δ. λέγεται *Σκυριάς*, ἴσως γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τῆς νήσου Σκύρου, καὶ ὁ ἀνατολικὸς *Περαματούσης*, γιατί φυσάει ἀπὸ *πέραμα* τὴν ἀπέναντι μικρασιατικὴν στεριά. Στὰ Γιάννενα ὁ Β.Δ. λέγεται *Ἀρβανίτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὴν Ἀλβανία. Στὴν Αἰτωλία ὁ ἀνατολικὸς λέγεται *Ἡλιώτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος πού βγαίνει ὁ ἥλιος καὶ *Ταλανταῖος*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ Ταλάντι (Ἄταλάντη). Ὁ βοριάς λέγεται *Κλεισουριώτης*, γιατί φυσάει ἀπ' τὴν Κλεισοῦρα, ὁ Β.Δ. *Γιαννιώτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὰ Γιάννενα, ὁ νότος *Μοραΐτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Μοριά, ὁ Ν.Α. *Πάτρας*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Πατρῶν καὶ *Ἐπαχτίτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸν Ἐπαχτο (Ναύπακτο). Στὸ Χορευτὸ τῆς Θεσσαλικῆς Ζαγοράς ὁ ἀνατολικὸς λέγεται *Πολίτικος*, γιατί ἔρχεται ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Πόλης, καὶ ὁ Β.Α. *Ἀγιορείτικος*, γιατί ἔρχεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον ὄρος. Στοὺς Παξοὺς ὁ Β.Α. πού φυσάει ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴν ἠπειρώτικην ἀκρογιαλιὰς λέγεται *Διμπαβίσα*, δὲ ξέρω γιατί.

Στὸ Μάτσани τῆς Κορινθίας ὁ Β.Δ. λέγεται *Τρικκαλίτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸν Τρίγκαλα. Στὴ Λάιστα τῆς Ἀρκαδίας ὁ ἀνατολικὸς λέγεται *Ἀναπλιώτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἀναπλιοῦ (Ναυπλίου), Στὴ Μεγαλόπολη ὁ νότος λέγεται *Μυστριώτης*, γιατί φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ περιφήμου μεσαιωνικοῦ κάστρου τοῦ Μυστραῖ. Στὰ Βούρβουρα τῆς Κυνοῦρας ὁ λίβας λέγεται *Γάλος*, δὲ ξέρω γιατί, καὶ στὸν Τεσεμὲ (Κρήνη) τῆς Ἰωνίας ὁ Β.Α. λεγότανε *Σκολυμπρηῆς*, καὶ αὐτός, δὲ ξέρω

γιατί. Στὴ Ρόδο ὁ Ν.Α. διατήρησε τὸ ἀρχαῖο ὄνομα *Εὔρος*.

Στὸν Πόντο ὁ Β.Δ. λεγότανε *Θρασκίας*, γιατί γι' αὐτοὺς φουσοῦσε ἀπὸ τὴ Θράκη, καὶ ὁ ὑγρὸς καὶ ὀμιχλώδεις καιρὸς λεγότανε *Ἀμαξονία*, γιατί ἔρχεται ἀπὸ μιὰ ὄρεινὴ περιοχὴ τοῦ Πόντου, ποὺ ἔχει τὸ ἴδιο ὄνομα.

Ἐπάρχουν καὶ μερικὰ ἄλλα τοπικὰ ὀνόματα ἀνέμων σὲ δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ δὲν εἶναι φανερὸ ἂν λέγονται γιὰ ὀρισμένο ἄνεμο ἢ εἶναι ποιητικὰ πλάσματα, ὅπως τὰ:

Καλαματιανέ μου ἄερα, ποὺ φουσαῖς νύχτα καὶ μέρα (συνθθ.).

Ἄερα μου Κουσαδιανέ κι' ἄερα μου Πολίτη,
φέρε μου τὴν ἀγάπη μου μὲ τὸ καλὸ στὸ σπίτι (Κρήτη).

Ἄμορφοκαμωμένε μου, Φιλαντριανέ μ' ἄερα,
ὅποιος σὲ δὴ τὴν Κυριακὴ ἔχει κακιὰ Δευτέρα (Νάξο).

Ὅπως ὁ ἑλληνικὸς, ἔτσι καὶ ξένοι λαοὶ ἔδωσαν στοὺς ἀνέμους ὀνόματα σχετικὰ μὲ τοὺς τόπους ἀπ' ὅπου φουσοῦν: Οἱ Ἰταλοὶ, καὶ ἀκριβέστερα οἱ Βενετσιᾶνοι, τὸ βοριά τὸν ὀνόμασαν *Tramontana*, γιατί φουσαεῖ ἀπ' τὰ μεγάλα βουνά, τὴς Ἀλπεῖς τῆς Β. Ἰταλίας. Τὸ Β.Α. τὸν εἶπανε *Grego* (Γραῖγο) δηλ. *Ἑλληνικό*, γιατί φουσαεῖ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδας, τὸν ἀνατολικὸ *Levante*, τὸ Ν.Α. *Fenice*, γιατί φουσαεῖ ἀπ' τὴ Φοινίκη, καὶ τὸ Ν.Δ. *Africo* καὶ *Africano*, γιατί φουσαεῖ ἀπὸ τὴν Ἀφρική. Στὴ Ρουμανία τὸ Β.Α. τὸ λένε *Ροῦσσο*, γιατί φουσαεῖ ἀπ' τὴ Ρωσία.

Εἶναι κι' ἄλλα τοπικὰ ὀνόματα τῶν ἀνέμων νεοελληνικά, ποὺ φανερώνουν γενικώτερα τὴν προέλευσή τους: Τὸ ἔλαφρὸ ἀεράκι ποὺ κατεβάζουν τὴ νύχτα οἱ στεριῆς καὶ τὰ βουνά πρὸς τὴ θάλασσα λέγεται κοινῶς *Ἀπόγειο*, στὴν Κρήτη *Ἀπογειαδά*, στὴν Κορινθίᾳ *Ἀποεῖλα*, στὰ Δαρδανέλλια *Ἀπόστεργιος*, στὴν Οἰνὴ *Στεριανά*, στὸ Μεσολόγγι *Ἀλιτῖνα*, ἴσως γιατί κατεβαίνει ἀπὸ τὰ ψηλά. Στὰ Καλάβρυτα ὁ ἄερας ποὺ κατεβαίνει ἀπ' τὸ Χελμὸ καὶ χύνεται ἀπ' τὴ βαθειὰ χαράδρα τοῦ Βουραϊκοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴ

θάλασσα τοῦ Κορινθιακοῦ λέγεται *Κατεβάτης*, καὶ στὴν Εὐρυτανία ὁ ἀέρας πὸν χύνουν τὰ ψηλὰ βουνὰ *Κατεβατός*. Στὴν Βιθυνία ὁ ἀέρας πὸν φυσάει ἀπ' τὴ θάλασσα λεγότανε *Ἀποθαλασσιά*, καὶ στὸ Μεσολόγγι ὁ ἀέρας πὸν φυσάει ἀπὸ τὶς μποῦκες, δηλ. τὰ στενὰ ἀνάμεσα στὰ νησιά, λέγεται *Μπουκαδούρα*.

Νεοελληνικὰ ὀνόματα πὸν φανερώνουν τὸ χαρακτῆρα τοῦ ἀνέμου εἶναι πάμπολλα. Ἀπ' αὐτὰ περιορίζομαι ν' ἀναφέρω τὰ ἐξῆς: Στὴν Αἰτωλία ὁ βοριάς λέγεται *Κουναλιᾶς*, γιὰτὶ κοκαλιάζει τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' τὸ κρύο. Στὴ Θράκη ὁ Β.Δ. λέγεται *Μακελάρης*, γιὰτὶ σφάζει μὲ τὸ κρύο του. Στὴν Εὐρυτανία ὁ νότος λέγεται *Μέγας*, γιὰτὶ εἶναι ὁ δυνατότερος ἀνεμος. Ὁ ἴδιος στὴ Βιθυνία λεγότανε *Γλασταροῦ* (Βλασταροῦ), γιὰτὶ σπάζει τοὺς ἀνοιξιάτικους βλαστοὺς, καὶ στὴν Αἰτωλία *Χ(ει)μασιῆς*, γιὰτὶ φέρνει βροχὲς καὶ κακοκαιρίες. Στὸν Πόντο ὁ δυτικὸς ἀνεμος λεγότανε *Φύσεμας*, ἴσως γιὰτὶ φυσάει δυνατά. Στὰ Σφακιά τῆς Κρήτης ὁ νότιος ἀνεμος πὸν φυσάει ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ νησιοῦ Γαύδου λέγεται *Στροφός*. Στὴν Αἰτωλία τὸ ἐλαφρὸ ἀνοιξιάτικο ἀγέρι λέγεται *Φουσκοδέντρης*, γιὰτὶ κάνει τὰ δέντρα κι' ἀνθίζουν.

Ν. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

